

דעת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ס
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

גליון 88 במדבר

צידת צבי ישן או חולה, צידת כינים נמלים דבורים וזבובים, וסגירת תיבה עם זבובים, פריסת מצודה, צידה ע"י שנים, צידת מזיקים, חבלות בבעלי חיים, חבלה נקמה, חבלה שמוציא דם, הוצאת שן,

סימן שטז ס"ב

ס"ב, מ"ב ס"ק יא).

סעיף ב

צידת צבי ישן או סומא

ז. הצד צבי או שאר מינים ישן או סומא שדרכם להשמט כשמרגישים יד אדם, וכשצדו היא צידה ממש וחייב. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ז).

חיגר חולה זקן או קטן

ח. אם הוא חיגר או חולה או זקן או קטן שאין יכולים להשמט אף אם יכולים להלך קצת יכול להגיעו בשחיה אחת, פטור אבל אסור. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ח).

ארנבת חולה

ט. ארנבת חולה מונחת על הדרך אף שאינה יכולה לזוז ממקומה אסור לקחתה כי זה צידה מדרבנן. ויש אומרים שחייב. ובלא זה אסור משום מוקצה. (מ"ב סק"ט).

כינים

י. המוציא כינים מבגדיו לזורקם מותר, ואין בהם משום צידה כי קל לתופסם ואין מחוסרות צידה ואין במינם ניצוד. (תהלה לדוד ס"ק יא, שולחן שלמה סק"כ).

נמלה וצב

יא. בעלי חיים שהילוכם איטי כגון נמלה וצב ונתפס בקלות מותר לתפסו אך לא בידו משום מוקצה. (הגר"ז אורבך בשש"כ פכ"ז הע' קנד). וי"א שאסור לתפסם. (הגר"ש אלישיב בארחות שבת ח"א פי"ד הע' כא). וי"א שאסור מדרבנן. (מבית לוי).

המשסה כלב בחיה

יב. המשסה כלב אחר חיה בשבת זה צידה, ואם לא עשה בעצמו מעשה כלל רק ששיסה הכלב והכלב תפסו זה צידה מדרבנן. ואם עשה מעשה לזה כגון שברח הצבי מהכלב והיה עיף ויגע והוא רודף אחריו והשיגו הכלב על ידי זה או אף אם רק עמד בפניו והבהילו עד שהגיע הכלב ותפסו זה תולדת צידה וחייב שכן דרך הציידים. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"י).

צידה בכלבים

יג. יש אומרים שאף בחול אסור לצוד בכלבים משום מושב לצים, ואינו זוכה לשמחת לויתן. (שו"ע

סעיף ג

אין במינו ניצוד

יד. כל שבמינו ניצוד חייב עליו, אין במינו ניצוד פטור אבל אסור. ואף אם צדן לאיזה צורך. ולכן זבובים אף שאין במינם ניצוד אסור לצודם. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק יב).

דבורים חגבים ודגים

טו. דבורים לבית יוסף הם בכלל דבר שמינו ניצוד, ושאר פוסקים חולקים. חגבים טהורים לרש"י דבר שבמינו ניצוד, לרמב"ם לא. דגים הוא דבר שבמינו ניצוד. (מ"ב ס"ק יג).

תיבה וכלים שיש שם זבובים

טז. יש לזוהר שלא לסגור תיבה קטנה או לסתום כלים שזבובים בו בשבת, כי זה פסיק רישא שיצודו שם. אלא יתן סכין או דבר אחר בין כיסוי לתיבה שיוכלו לצאת משם. או אם יש חור קטן אף שאין נראה לזבובים מותר כי אינו פסיק רישא. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק יד).

דעת המתירים לסגור התיבה

יז. יש מקילים לסגור התיבה, אף שבדבורים מפורש בגמרא שאסור לכסות כורת לגמרי, כי היא מליאה מהם וגדולים קצת וכשפותח אי אפשר שלא יתפוס אחד מהם, וזה צידה אבל זבובים אינה צידה כי לרוב קטנותם מיד כשפותח הכלי בורחים כולם משם. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק טז).

ספק פסיק רישא

יח. הב"ח ומג"א פסקו להחמיר ולכן יש להפריח הזבובים. והט"ז הכריע שאם הפריח הזבובים שראה בעיניו אין צריך לעיין ולדקדק אולי יש עוד זבובים כי זה ספק פסיק רישא בדרבנן שהוא דבר שאין במינו ניצוד אין להחמיר. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק טז).

תיבה גדולה

יט. בתיבה גדולה מותר לכל השיטות, כי אפילו היה אדם עומד בתוכה לא היה יכול לתפסם בחד שחיה, וגם הוא דבר שאין במינו ניצוד. (מ"ב ס"ק טו).

סעיף ד

מחצלת על כורת

כ. פורסים מחצלת על גבי כורת מפני החמה ומפני הגשמים, ובלבד **שלא יכוין לצוד**, וגם בענין שאין מוכרח שיצודו, כגון שלא יהדק המחצלת על הכורת שיוכלו לצאת בדוחק, או שיש שם איזה חור קטן אף שאין נראה בבירור לדבורים אינו פסיק רישא ומותר שדבר שאין מתכוין. אבל אם **אין חור כלל** זה פסיק רישא ואסור אף בדרבנן. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק יז-יח).

פריסת מצודה

כא. הפורס מצודה **ובשעת פריסתו נכנסה החיה לתוכה** חייב חטאת. אבל אם **נכנסה אחר כך לתוכה** פטור אבל אסור. ולכן יש ליזהר שלא להעמיד בשבת המצודה לצוד בו עכברים. (מ"ב ס"ק יח).

סעיף ה

צידה על ידי שנים

כב. צבי שנכנס לבית וכל שכן אם הכניסו לבית וסתם **אחד** הדלת בפניו אף בלא מנעול חייב משום צידה. נעלו **שנים** פטורים, כדכתיב ואם נפש אחת תחטא בעשותה מעם הארץ ודרשו בעשותה את כולה ולא מקצתה. (שו"ע ס"ה, מ"ב ס"ק יט-כא).

כשאין אחד יכול לבד

כג. אם אין אחד יוכל לנעול ונעלו שנים חייבים, כי **הדרך לנעול בשנים** והרי עשה כל אחד מלאכה שבלעדיו לא היה נעשה. ואם **אחד יכול לעשות לבד והשני אינו יכול לבד** ועשוהו שניהם זה שיכול חייב כי מסייע אין בו ממש וכאילו עשה הכל, והשני פטור ואסור. (שו"ע ס"ה, מ"ב ס"ק כב).

לנעול פתח סתום

כד. אם הפתח כבר סתום באופן שאין הצבי יכול לברוח מותר לנעול, כי **המנעול רק שמירה ולא צידה** שכבר ניצוד ועומד. וכן אם **הצבי קשור בבית** מותר להגיף הדלת, ואף אם ניתר הצבי אחר כך אין צריך לפתוח הדלת שיצא כיון שבהיתר סתם הדלת. (מ"ב ס"ק כג).

סעיף ו

ראשון מלא הפתח ושני יושב בצידו

כה. יושב אחד על הפתח ומלאו יכול השני לישב בצידו, אף אם **כונתו בשביל הצבי**, כי כבר ניצוד על ידי הראשון. (שו"ע ס"ו, מ"ב ס"ק כד).

עמד הראשון ונשאר השני

כו. אף אם עמד הראשון והלך, **והשני לא זז ממקומו**, וכגון שהראשון הלך לתוך הבית, או **שהשני יושב בחלל הפתח מבפנים** לבית והראשון בחלל ולחוץ והראשון הלך ונשאר הוא על מקומו, על כן מותר לו לכתחילה לישב עד שתחשך אף אם

כונתו בשביל הצבי, כי אינו עושה מעשה חדש אלא **שומר לצבי שכבר ניצוד**, והראשון חייב. (שו"ע ס"ו, מ"ב ס"ק כה).

שני מבחוץ וראשון מבפנים

כז. אם יושב השני מבחוץ והראשון מבפנים, וכשהלך הראשון לחוץ צריך השני לקום ממקומו ו**נתבטלה צידת הצבי**, וכשחוזר השני לישב במקומו למלא הפתח הרי הוא חייב משום צידה. (מ"ב ס"ק כה).

לנעול ביתו כשיש שם צבי

כח. אסור לנעול ביתו כדי **לשמור כלי ביתו** אם יודע שיש צבי בתוכו, אף שאין מתכוין לצידת הצבי כי זה פסיק רישא ואסור מהתורה, וכל שכן אם מתכוין לשניהם. (מ"ב ס"ק כה).

השני מלא הפתח

כט. יושב אחד על הפתח ולא מלאוהו וישב השני ומלאוהו, **השני חייב שעל ידו נעשה הצידה**. (מ"ב ס"ק כה).

ציפור תחת כנפי כסותו

ל. נכנסה לו ציפור תחת כנפי כסותו, אף **שכבר ניצוד ועומד**, מכל מקום אסור לו ליקח בידו משום שבעלי חיים הם מוקצה, אלא יושב ומשמרו עד שתחשך או אם יש לו בית הולך ומניחו שם. (מ"ב ס"ק כה).

להוציא ממצודה

לא. מותר לפתוח הבית בפני הצבי, או לפרוק אותו ממצודתו, ובלבד שלא יטלטלנו. (מ"ב ס"ק כה).

סעיף ז

צידת דברים המזיקים

לב. הצד נחשים ועקרבים בשבת או שאר רמשים המזיקים **אם לרפואה** חייב כי הם דבר שבמינו ניצוד. ואם **בשביל שלא ישכנו מותר**, אף במקום שאין רגילים נחשים להמית ואין רצים אחריו אלא עומדים במקומו **שאסור להרגם מותר לצודם**, שכופה עליה כלי או קושרם כי זה מלאכה שאין צריכה לגופה, שאין צריך להם ואם היה יודע שלא יזיקו לו לא היה צד, ואסור רק מדרבנן, ומשום היזק אין איסור דרבנן, ואף לרמב"ם שמחייב בכל מלאכה שאין צריכה לגופה מודה בזה, כי אינו מלאכה כלל רק **כמתעסק בעלמא**, שאין רצונו כלל בצידה רק אדרבה כונתו להבריאם מעליו. (שו"ע ס"ז, מ"ב ס"ק כז).

סעיף ח

שמונה שרצים

לג. שמונה שרצים האמורים בתורה **שיש להם עורות**, החולד והעכבר והצב וגו' הצדם חייב כי מהסתם צדם לצורך זה, אם לא שכונתו בפירוש שלא לצורך. (שו"ע ס"ח, מ"ב ס"ק כח).

חבלה בשמונה שרצים

לד. החובל בהם אף שלא יצא מהם דם אלא **נצרר תחת העור** חייב, כי הדם הוא הנפש והוא נטילת נשמה באותו מקום, ועל כן אף אם יצא דם כל שהוא או נצרר כל שהוא חייב. כי נאסף הדם ונקבץ במקום אחד ושוב אינו חוזר ונבלע בבשר. (שו"ע ס"ח, מ"ב ס"ק כט-לא).

הוצאת או נצרר הדם אינו מקלקל

לה. החיוב על הוצאת הדם הוא רק **כשצריך לדם החבלה** לכלבו או לאיזה ענין, או לבשר שנצרר בו הדם להאכיל לכלבו עם דמו, ובלא זה הוא בכלל מקלקל ופטור. ויש פוסקים שהחיוב בנצרר הדם כי אין זה קלקול אלא **תיקון שדרך העולם להכותם כדי להחלישם** שיהיו נוחים להכבש. (מ"ב ס"ק ל).

חבלה שמיישב דעתו

לו. אם עשה חבלה באדם **דרך נקמה**, או בהמה חיה ועוף של חבירו באופן זה ויצא הדם או נצרר לרמב"ם חייב בכל אופן כי איננו בכלל מקלקל, כי מיישב את דעתו בזה וינוח יצרו והואיל **וחמתו שוככת בזה הרי הוא כמתקן וחייב**, וכן בקורע בחמתו, ולראב"ד פטור, אבל אסור כי מקלקלים בשבת פטורים ואסורים. (מ"ב ס"ק ל).

חבלה שמוציא דם

לז. יזהר מאד **שלא להכות שום חי** בשבת הכאה שיכול לבוא לידי חבורה כי יש איסור בזה והעולם נכשלים בזה. וכן אסור **לחוך שחין** שעל ידי **החיכוך מוציא דם** שנבלע בבשר, ועושה חבורה ואסור. (מ"ב ס"ק ל).

מקזי דם לרפואה

לח. אם הוא מקזי דם לאדם לרפואה כשאין בו סכנה או בבהמה, חייב לכל השיטות כי הוא **בכלל מתקן**, וגם מלאכה הצריכה לגופה שרוצה בחבלה כדי להתרפאות. ולפי זה **הוצאת השן** היא מלאכה

מהתורה כי הוא חובל לרפואה, ולמאמר מרדכי אינו חייב רק אסור כי אין צריך לגוף הוצאת הדם. (מ"ב ס"ק ל).

החובל בשאר שרצים

לט. החובל בשאר שרצים אינו חייב אלא אם **יצא מהם דם**, אבל לא **בנצרר** כי חבורה החוזרת לא שמה חבורה ובשאר שרצים שעורם רך כבשר במהרה נצרר בו הדם וישוב לקדמותו. (שו"ע ס"ח, מ"ב ס"ק לב).

צידת שאר שרצים

מ. הצד שאר שרצים אם **לצורך** חייב בדבר שבמינו ניצוד, אם **שלא לצורך** כגון לשחק וכדומה או סתם שהוא שלא לצורך שאין להם עורות פטור אבל אסור, ולרמב"ם חייב אף שלא לצורך כי נתכוין למלאכה ומלאכה שאין צריכה לגופה חייב עליה ולרוב הפוסקים פטור מחטאת שצריך מלאכת מחשבת. (שו"ע ס"ח, מ"ב ס"ק כח, לג-לד).

צד דגים והניחם למות

מא. הצד דגים מהנהר אפילו **נתנו תיכף בתוך ספל מים** שלא ימות חייב משום צידה, ואם **הניחו עד שמת** חייב גם משום נטילת נשמה, ולא דוקא מת אלא אפילו אם **הניחו עד שיבש כרוחב סלע בין סנפיריו** ועדיין הוא מפרכס והחזירו בתוך המים חייב גם כן משום נטילת נשמה, ששוב אין יכול לחיות. (מ"ב ס"ק לג).

ליטול דג ממים ע"י אינו יהודי

מב. יזהר **שלא יצוה אינו יהודי ליטול דג מהחבית של מים** ולהניחו ביבשה, אף שירא שימות ויפסדו המים, שלא מקילים איסור תורה על ידי אינו יהודי במקום הפסד, אם לא שיצוהו **ליתנו מיד לבריכה אחרת של מים**, וטלטול בעלי חיים שהוא איסור דרבנן מקילים על ידי אינו יהודי בזה. (מ"ב ס"ק לג).